

Sport versus společnost: socializační souvislosti *

ALEŠ SEKOT

1. Sport – nezastupitelný faktor socializace

Jistě se shodneme, že sport se vyvíjí v určitém kulturním klimatu a je výslednicí sociálně podmíněného hodnotového směřování, utváření vzorců činností a jednání. Tato skutečnost může navozovat řadu nálehavých otázek: Jakou úlohu hraje sport v životě jedince a jakými cestami spoluutváří jeho osobnostní rysy a životní styl? Jak lze nahlížet proces sportovní angažovanosti z hlediska životního směřování? Co vůbec znamená sport v životě moderního člověka, jak se liší jeho vliv v rovině rekreačního a výkonnostního sportu? Jaký osobnostní dopad může znamenat ukončení sportovní kariéry? Je sport nedílnou a ničím nezastupitelnou součástí rozvoje jedince a společnosti? A zejména: Co si obecně můžeme představit pod pojmem socializace sportem?

Sport je institucionalizovanou pohybovou aktivitou motivovanou zvýšením celkové kondice, osobním prožitkem či cíleným výsledkem, výkonem nebo odměnou. Současný sport, jako organizačně složitý *sociálně kulturní fenomén*, integruje v sobě řadu prvků, znaků a činností, na kterých se podílejí subjekty z různých oblastí lidských činností, nestejně hodnotově a motivačně odvozených od vlastních sportovních aktivit. Sport byl v historickém vývoji utvářen v rámci kulturně podmíněných sociálně-ekonomických vztahů a plní v souladu s tímto faktem *různé socializační funkce*. Je takový, jaká je společnost. V dnešní podobě se v naší kulturní sféře dominantní formy sportu vyznačují:

1. *sekularismem*, 2. *rovností přístupu* 3. *specializací*, 4. *racionalizací*, 5. *byrokratizací*, 6. *kvantifikací a záznamem nejlepších výsledků*.

Referenční rámec klíčové kategorie *socializace* je „komplexní proces, v jehož průběhu se člověk jako biologický tvor stává prostřednictvím sociální interakce a komunikace s druhými sociální bytostí schopnou chovat se jako člen určité skupiny či společnosti“. Prakticky z hlediska geneze jedince jde o proces vývoje od stadia bezmocného novorozence až po osobu, která si dožít uvědomuje sebe samu a orientuje se ve své vlastní kultuře, a kdy si člověk formuje povědomí o sobě samém a o významu a smyslu životního směřování. Termín *socializace* je nesporně velice široký. Je to nálepka pro „komplexní, dlouhodobý a multidimenzionální soubor komunikativních interakcí mezi jednotlivcem a ostatními členy společnosti, které vyúsťují v připravenost jedince

* *Inaugurační přednáška přednesená dne 25.06.2009 před Vědeckou radou FTVS Univerzity Komenského*

k životu v sociokulturním prostředí“. Z *individuální* perspektivy nás socializace vybavuje schopností komunikovat, myslet, řešit problémy při použití postupů obvyklých v dané společnosti a hlavně se osobně a neopakovatelně přizpůsobovat prostředí, ve kterém žijeme. Ze zorného úhlu *společnosti* pak jde primárně o vytváření konformních postojů, díky nimž lze dosáhnout sociálního řádu, předvídatelnosti a kontinuity.

Socializační aspekty na půdě sportu odrážejí i stimulující význam uznání a obdivu okolí ke sportovním výkonům a nezbytnost udržování kreditu výkonnostního sportovce pro posílení vlastní sebedůvěry a pozitivní odezvy okolí. Prakticky orientovaná sociologie sportu tak dochází k závěru, že orientace na sportovní činnost u dětí a mládeže je posilována pocitem jejího individualizovaného významu v prostředí soutěživého ducha moderní společnosti významněji u hochů než u dívek. Mění se dále v čase, v závislosti na míře příležitosti a povaze kontaktů s okolním světem. Znovu se tak potvrzuje významný vliv daného dobově podmíněného kulturního kontextu motivů a dopadů sportu na socializační procesy či postavení žen ve sportovní aréně. V průběhu výuky sociologie sportu získané názory studentů Fakulty sportovních studií Masarykovy univerzity v Brně pak do kategorie názorů subsumovaných do otázky „*co mi sport dal*“ řadí nejčastěji socializačně významné hodnoty „možnost někam se pevně začlenit“, „něco dokázat“, „systematicky o něco usilovat“, „schopnost tvrdě pracovat“, „být samostatný“, „upevňovat pevná přátelská pouta“, „nalézt budoucí profesní uplatnění“, „respektovat princip fair play“. A to na účet ztrát trpce pocítovaných z pohledu běžných standardů prožívání „volného času“, „kusu dětství“, „pravidelného rodinného života“, „možnosti systematického studia“ či „iluze o vrcholovém elitním sportu“.

Téma sport a socializace aktualizuje i nesmírně zajímavou problematiku „*sportovního důchodu*“, tedy odchodu zejména vrcholových výkonnostních sportovců z arény sportu, či dokonce z Olympu sportovní slávy. Obecně se předpokládá, že ukončení specializované sportovní činnosti nemusí ještě znamenat přikré přerušení sportovní aktivity, která může pokračovat na půdě méně náročných sportovních činností, včetně rolí trenérských, organizačních a podnikatelských. Opuštění sportovní kariéry bývá mnohdy součástí procesů vyvolaných změnou školy, profesní angažovaností, vstupem do manželství, změnou bydliště či narozením dítěte. Socializační problémy související s ukončením sportovní činnosti se umocňují v případech zranění a zejména tehdy, kdy sport je zcela dominantní životní orientací a jeho ztráta není nahrazena odpovídající odlišnou profesní kariérou a novým sociálním prostředím. V našem sportovním prostředí tak můžeme uvést na jedné straně případ celoživotní sportovní vrcholné angažovanosti hokejového reprezentanta, trenéra a významného představitele českého hokeje *Karla Guta* či lehkooletické reprezentantky a úspěšné trenérky mladých běžkyň *Jarmily Kratochvílové* či slibně se rýsující organizační působení olympijské vítězky běhu na lyžích *Kateřiny Neumanové*. Na druhé straně pak lze upozornit na socializačně problematický proces zlomu životní kariéry tam, kde v okamžiku ukončení sportov-

ní dráhy vynikajících sportovců nebyla další životní dráha naplněna smysluplným obsahem.

Socializační aspekty sportu hrají nepochybně významnou úlohu v kontextu konkrétní *individuální sportovní kariéry*. Ta je dána zejména sportovní výkonností, promítající se do čtyř stadií sportovní kariéry související jak s motivační strukturou, tak se socializačními důsledky:

1. Začátek sportovní kariéry ve smyslu *první expanze* s hlavními motivy biologickými – potřeba tělesného pohybu a pozitivního zážitku.
2. *Výběrové sebeuplatnění* – přináší sportovní specializaci se socializačně významnými kariérními motivy při silící touze po úspěchu a vítězství.
3. *Sportovní mistrovství* jasná převaha motivu společenského uplatnění s rostoucí motivací úspěchu, společenské prestiže a ekonomických výhod.
4. *Pokles výkonnosti* – jako sociálně psychologický problém ústupu ze slávy a ztráty materiálních výhod a socializačně nesmírná náročná perspektiva nejasnosti obrysů budoucího životního směřování.

Jednostranná sportovní identifikace tak tvoří jeden z důležitých limitujících dopadů socializace a může se stát zdrojem životních zklamání, nejistoty, dezintegrace a neschopnosti navazovat smysluplné sociální a osobní kontakty. Napak promyšlené rozhodnutí ukončit aktivní soutěžní sportovní kariéru spojené s úsilím získat celoživotně orientovanou profesi je usnadňováno i schopností realisticky posoudit své sportovní dovednosti s výhledem na vyšší úroveň výkonnosti soutěží.

Je přirozené, že představy o důsledcích aktivní sportovní činnosti se různí v souladu s odlišnostmi jednotlivých kulturních prostředí. Teze o významném vlivu sportovní činnosti na utváření povahových rysů jedince je však obecně přijímána téměř bez výhrad. Ti, kteří v tomto ohledu sdílejí mýtus o sportu jako nástroji pozitivní „tvorby charakteru“, jsou pak spíše nakloněni podporovat své děti v aktivní účasti na sportovních programech, když „s ničím nepodloženou jistotou věří, že bez sportovní zkušenosti by život neprobíhal ve své možné plnosti a bohatosti“.

Komparační studie zkoumající skupiny sportovců s „nesportovci“ zpravidla nedocházejí k prokazatelným odlišujícím socializačním charakteristikám. Proto se lze domnívat, že *sport* se z hlediska socializačních účinků projevuje zejména v kontextu:

- příležitosti prověřovat a rozvíjet vlastní schopnosti a identitu i mimo rámec sportu,
- přístupu ke zkušenostem mimo rámec šatny a hrací plochy,
- formování nových vztahů, včetně sféry mimo sport,
- poučení, jak sportovní zkušenost možno prakticky využít i v jiných oblastech života,
- příležitostí jednat s jedincem jako s komplexní osobností a nikoli jako jednostranně rozvinutým sportovcem,

- šanci být kompetentní, zodpovědný a uznávaný i mimo úzký rámec sportu.

Pokud je sportovní činnost uskutečňována na úkor všestrannosti individuálních příležitostí, znalostí a vědomostí, zkušeností a vztahů, pak lze předpokládat *negativní socializační důsledky*. To jistě není překvapující: Ani negativní, ani pozitivní důsledky socializace nesouvisejí automaticky primárně s aktivním sportem. Víme totiž, že celý komplex „sportovní zkušenosti“ je zprostředkován sociálním a kulturním kontextem, ve kterém žijeme a jsme jím socializováni. Tedy pouhý fakt, že někdo aktivně sportuje, nám ještě pouze neúplně vypovídá o míře sebeuvědomění jedince, úrovni jeho seberealizace, o intenzitě mezilidských vztahů a důležitosti individualizovaných životních hodnot. Sport je tedy natolik silně *sociálně a kulturně determinovaný jev*, že je nesmírně obtížné abstrahovat a porozumět všem pozitivním a negativním faktorům v komplexu takto formovaného dynamického socializačního procesu.

Komplexnost problematiky socializace sportem upozorňuje i na skutečnost, že postupná *sportovní specializace pěstuje již v dětech* „profesionální přístup“. Jinými slovy: děti se učí být mnohem více zaujatí kvalitním sportovním výkonem a vidinou vítězství než principy fair play a radostí z pohybu. Tím spíše, že dnešní organizovaný výkonnostní sport zpravidla přitahuje děti oceňující výzvu na *cíl* zaměřených činností, a to navíc v oblasti záměrně orientované na hodnoty vítězství a vynikajícího výkonu. Sportovní čest je ponechávána spíše do hájemství a kompetencí rozhodčích a trenérů. Radost z pohybu je vyjadřována zejména radostí z dobrého výkonu a *vítězství*. Děti pak mají na půdě organizované sportovní činnosti zájem o osobní zapojení do bojové akce, prokázání sportovních dovedností a přesné trefy a stvrzení prohlubujících se přátelských vztahů. *Pozitivní socializační vliv sportovních aktivit* je pak v tomto smyslu obecně vzato umocňován

1. akční atraktivností herních pravidel.
2. změnami herních pravidel v souladu s požadavky na zvyšování účasti každého hráče,
3. zvyšováním herního skóre prostřednictvím atraktivnosti herních situací,
4. směřováním herních pravidel jako příležitosti k naplňování osobní výzvy,
5. organizováním týmů a her s ohledem na upevňování mnohačetných forem přátelských vazeb přesahujících arénu sportu.

Sport hraje výraznou úlohu při utváření společnosti v mnoha oblastech světa. Ovlivňuje život kolem nás a pro mnohé i „život v nás“. Nejsme však schopni dostatečně přesně postihnout odlišitelný dopad sportovní a nesportovní socializační zkušenosti na celkovou úroveň života jedince a společnosti, na povahu mezilidských vztahů a charakter dané kultury. Fungování sportu můžeme a musíme zkoumat pouze v určitém sociálním a kulturním kontextu. V centru sociologického zájmu je zpravidla získávání validních informací o názorech

sportovců, povaze sociálních charakteristik světa sportu a jeho dopadu na ideologické, politické a ekonomické záležitosti. Sport je spíše místem *socializační zkušenosti* než zdrojem odlišujících socializačních výsledků. Sport sám o sobě není příčinou zvláštních změn v povahových rysech, postojích a chování. Působí vždy v součinnosti s vlivy specifik daného sociálního a kulturního prostředí v širším kontextu socializačních procesů.

2. Socializace: vrcholový sport versus rekreační sport

Naše úvahy nad vztahem sportu a socializace nutno ozvláštnit i skutečností, že různé sportovní oblasti a disciplíny přinášejí i různou povahu zkušeností a tím i odlišný ráz praktických dopadů v životě jeho nositelů. Jistě lze souhlasit s konstatováním, že to, s čím se setkáváme na půdě výkonnostního vrcholového sportu (*power and performance model*), je zcela odlišné od situace v oblasti neorganizovaného zájmového kondičního rekreačního sportu (*pleasure and participation model*). Bude proto užitečné si tyto dvě sféry sportu blíže specifikovat. Tím spíše, že v současnosti se v naší kulturní sféře zároveň jedná o dvě organizačně a svojí povahou odlišitelné *dominantní formy sportu*. V tomto ohledu lze na základě analýz relevantní literatury a v souladu s prakticky reflektovanou povahou soudobého sportu dojít k shrnutí:

Výkonnostní vrcholový sport

- zdůrazňuje zejména sílu, rychlost, ovládnutí protivníka, posouvání hranic lidských možností, nezměrné úsilí o vítězství a mistrovský titul;
- je založen na ideji, že sportovní mistrovství je výsledkem soutěživého úspěchu a výsledků dosažených na bázi systematické oddanosti tvrdě sportovní přípravě, umocňované ochotou k oběti a bolesti a zřeknutí se zdraví a duševní pohody;
- klade důraz na vytváření a překonávání rekordních výkonů, vymezováním lidského těla nikoli jako cíle, nýbrž prostředku sportovní činnosti při využívání technologie jeho kontroly a monitorování;
- praktikuje selektivní systém výsadního postavení těch fyzicky nejzdatnějších a sportovně nejúspěšnějších;
- vytváří a udržuje hierarchické autoritativní struktury, v jejichž rámci jsou sportovci podřízeni trenérům a trenéři dále podřízeni vlastníkům a správcům sportovních klubů;
- pěstuje antagonistický myšlenkový princip, podle kterého jsou sportovní soupeři chápáni jako nepřátelé.

Je přirozené, že míra takto vymezených charakteristik se v souladu s povahou jednotlivých sportů mění. Výkonnostní sport je v mnoha zemích považován za „míru věcí“ a kritériem sportu obecně, zejména na půdě masových komunikačních prostředků šířících zábavní produkty masové kultury. To však

vyvolává i nesouhlasnou odezvu, a to především mezi těmi, kdo rozvíjejí sportovní činnosti na základě širokého spektra hodnot a zkušenosti běžně nazývaných zájmový či – jak uvidíme – nověji v řadě případů alternativní sport.

Vrcholový sport má nesporně významný dopad na sport v obecné rovině. K jeho negativním dopadům se správně přičítá, že odvádí masy lidí od aktivního sportování tím, že jim nabízí pasivní podívanou diváckého sportu. Zároveň však nabízí pozitivní impulzy aktivního přístupu ke zdraví a fyzické kondici.

Hluboce promyšlený zájem o specifické charakteristiky moderního sportu v dimenzích jeho základních charakteristik a hodnotových směřování přivádí některé současné sociology k pokusům o jeho hlubší precizaci. Hodnotový svět vrcholového sportu tak jako subsystém moderní společnosti svým organizačním globálním rozměrem pořádání světových šampionátů a olympijských her silicím důrazem na zaznamenávání světových rekordních výkonů je plně poplatný hodnotovému kódu „vítězství versus prohra“. Globální dimenze vrcholového sportovního soutěžení je dokonce charakterizována jako „totalizace“ soutěživého sportu. Vrcholový sport je v tomto smyslu vymezován i vzájemnou provázaností kritérií „výhod“ s dalšími třemi sociálními subsystémy: se světem byznysu, politikou a s masovými médii. Středem zájmu všech zúčastněných stran je pak vzájemně propojenému úsilí o co nejvyšší materiální profit a získávání veřejné pozornosti. Tato účelová utilitární propojenost vede k enormnímu kvantitativnímu zájmu sportovního publika o světově rozšířené sportovní události a dále k značnému kvalitativnímu růstu sportovních výkonů a tím i k růstu výkonnostního očekávání ve všech sportovních disciplínách. Stále více vrcholových sportovců je vtahováno do hry o vítězství, ceny a rekordy, rostoucí masa veřejnosti se stává přímými či spíše nepřímými diváky vrcholových sportovních událostí. Přítom stále více lidí sleduje sportovní události zejména před obrazovkami televizních přijímačů. Tento veřejně projevovaný zájem se zpětně stává i terčem pozornosti ekonomického, politického a mediálního společenského subsystému, neboť jeho aktéři mohou oprávněně doufat v zisky z jejich investic do světa vrcholového sportu. Roztáčí se tak předem stěžejí předvídatelný vývoj a cíl kvalitativní a kvantitativní spirály rozmachu vrcholového sportu – jeho konečné směřování a hodnotové zakotvení nelze přesněji dohlédnout. Hodnotově hluboce zakotvený princip *vítězství versus prohra* jsou však nepochybně silným hnacím motorem profitu vrcholového sportu, pozitivní společenský přínos je však spíše problematický.

Zájmový rekreační sport

Kondičně rekreační sport se odvíjí jako aktivita volného času kombinací vztahů mezi lidmi, mezi tělem a duchem a mezi fyzickou aktivitou a prostředím.

- Důraz je kladen na osobní projev, prožitek, dobrý zdravotní stav, vzájemné porozumění a podporu spoluhráčů i protihráčů.

- Do popředí se dostává soustředěnost na posilování (nikoli samoúčelnou sílu) jako výslednice tělesných aktivit přinášejících radost a pocit duševní a tělesné pohody.
- Otevřenost účasti je založena na přizpůsobení různosti fyzických dovedností.
- Demokratická rozhodovací struktura je charakterizována kooperací, sdílením moci a reciprocitou vztahů trenér – sportovec.
- Interpersonální podpora je odvozována od principu soutěže s někým, nikoli proti někomu, protihráči nejsou nepřátelé, ale ti, kteří udělují soupeření povahu vzájemného testování.

Volnočasový či zájmový rekreační sport je svou povahou subsystémem moderního sportu, který zahrnuje všechny druhy sportovních aktivit, které nejsou odvozovány ambicí vítězství, rekordů a materiálních odměn. Úspěch na regionální či lokální úrovni je pak nejvyšší aspirační úroveň zájmového sportu. Zpravidla však nesměřuje k žádné úrovni soupeření, vyjma té, která se vztahuje k osobě samotného sportujícího jedince. Příkladem může být jogging cílící k překonání předcházejícího výkonu, cyklo-turistika dosahující většího kilometrového výkonu než předešlá kondičně rekreační trasa a nebo úsilí o udržení fyzické kondice zejména u starších sportujících. Princip vítězství či prohry je však mnohdy spíše nepřímý a neuvědoměle přítomný i v tomto primárně nesoutěžním typu sportu.

Volnočasový sport se oddělil od moderního systému sportu až v kontextu vzniku fenoménu volného času v průběhu devatenáctého století a přiřadil se tak k sportovním subsystémům fungujícím kupř. ve školství, armádě či zdravotnictví. Proto se obecně přijímá fakt, že to byl právě rekreační volnočasový sport, nikoli vrcholový sport, který inicioval diferenciaci systému sportu. Přitom i na bázi této hodnotové platformy sportovní participace se utváří tak významné a nezastupitelné individuální charakterové vlastnosti, jako je sebeovládání, duch týmové spolupráce, schopnost vcítění se a ochota tvrdě pracovat. Přirozeně však existují velké rozdíly hodnotových dopadů rekreačních volnočasových sportovních aktivit v kontextu odlišnosti relevantního sportovního prostředí: počínaje improvizovaným fotbalovým kláním venkovských kluků a konče technickou a komerční sofistikovaností fit center. Přitom prvek úsilí po vítězství či výkonu je přítomný i v této formě sportovní aktivity: Vstít branku, zvítězit nad kondičním soupeřem v přátelském zápase či zvýšit svalovou kapacitu patří k povaze rekreačního sportu stejně jako touha po změně individuálních aktivit a potřeba relaxace. Přitom cílená účelová touha po exaktních výsledcích kupř. kondičního cvičení ve fitness centrech může směřovat k podkopávání autonomie tohoto subsystému moderního sportu již tím, že se bude stále zřetelněji identifikovat s kompetitivní sportovní orientací. Touha po vítězství pak odlišuje vrcholový a rekreační sport „pouze“ v tom, že v prvním případě tvoří sportovní úspěch centrální hodnotu životního směřování, zatímco ve druhém případě sportující mají i další osobní priority a ambice

– zejména profesionální a rodinné. Bez důležitosti není ani fakt, že účastníci rekreačního sportu jsou – v dimenzích ekonomické terminologie – nikoli „prodávajícími“, nýbrž „kupujícími“, konzumenty na trhu sportu. Kondiční rekreační sport tak absorbuje ty, kteří jsou motivováni členstvím sportovních či kondičních klubů, a těch, kteří pěstují sport na individuální bázi. Tím se také mění původní *socializační báze* rekreačního sportování. Slábne důraz na zvyšování komunální sounáležitosti společně sportujících, a naopak sílí tendence uspokojovat individuální potřeby mas lidí absorbovaných diferencovaným systémem světa sportu. Stranou nelze ponechat ani fakt, že vzestup organizované členské základny rekreačního sportu posiluje finanční sílu sportu v obecné rovině a přispívá tak i k jeho společenské prestiži. Na druhé straně však může oslabit hodnotové akcenty vítězství typické pro vrcholový sport a hrát důležitou roli v možných tendencích budoucího vývoje sportu v obecné rovině.

Zájemový rekreační sport může mít znaky soutěživosti, ale primárně je zaměřen na pozitivní mezilidské kontakty a na osobní vyjádření radosti pohybových sportovních aktivit. Obě zmiňované dominantní skupiny sportů však nevyčerpávají úplnou paletu sportovních aktivit. Mnohdy jde i o směřování prvků obou uvedených forem odrážejících pluralitu názorů na poslání sportu. Největší pozornosti se však dostává pro svoji atraktivitu právě vrcholovému výkonnostnímu sportu. Je pochopitelné, že formy sportovní účasti se také jak svým aktivním výměrem, tak hodnotovým působením v nestejném míře podílejí na socializačních procesech.

V zásadě můžeme konstatovat, že z pohledu základních sociálních a hodnotových charakteristik je vrcholový sport vytržen z běžného sociálního kontextu, zatímco volnočasový rekreační sport je v něm hluboce zakotven. V konfrontaci obou těchto dominantních forem sportu dochází i ke ztrátě schopnosti pro adekvátní chápání smyslu sportu, což může vést i k vitálnímu nebezpečí pro jeho další existenci.

3. Alternativní sporty – specifický výraz životního stylu

Povaha budoucího společenského vývoje s jeho rozšiřující se paletou možností trávení volnočasových aktivit, bohatostí tržní nabídky zboží a služeb a pestrostí forem trávení dovolené přinese rozvoj nových forem sportu, z nichž mnohé budou včleněny do současných rekreačních, zážitkových a alternativních sportů. Budeme tedy – v kontextu s očekávanými změnami v hodnotovém směřování na půdě životního stylu – svědky silícího důrazu na relaxaci, zdraví, společenské kontakty, tělesnou zdatnost, dobrodružství a touhy po výjimečném prožitku. Staneme se – zejména v bohatých zemích Severní Ameriky a Evropy – zřejmě svědky růstu fitness center, silícího zájmu seniorů o sportovní aktivity, větší účasti žen na sportovním poli; lze především předpokládat vysokou popularitu alternativních sportů.

V tomto ohledu lze zobecnit, že *alternativní sporty* jsou založeny na

1. vůli samotných aktivních sportujících,
2. touze vyjádřit vlastní individualitu,
3. odporu vůči vymezování vysokého statusu založeného na výsledcích organizovaných soutěží,
4. radosti z osobních relaxačně působících dovedností a sdílení neformálních vazeb harmonizující společenství.

Alternativní sport zpravidla odráží unikátní sportovní subkulturu jedinečnosti generačního výměru, specifika hodnotového směřování a osobitosti životního stylu. Mnohdy jde přímo o výraz životního stylu reflektujícího důraz na hodnotu svobody, nezávislosti, tolerance, pocitu nezávislosti a touhy po sebevyjádření. Stranou leží naopak hodnota soutěživosti či vítězství, akcentována je síla vzájemné pomoci, rovnosti a kolektivní identity. Přitom jednotícím tmelem tohoto sportovně zakotveného životního výrazu je společně sdílený styl oblékání, uvažování, hodnotového směřování. Kupř. pěstování skateboardových dovedností je skupinově vysoce oceňováno zejména jako „významná forma subkulturního kapitálu“. Přitom pro vyznavače tohoto sportu je charakteristický „hobbyismus“, tedy vysoká úroveň volnočasového zájmu o čtené koníčky. Pouze malá část vyznavačů alternativních sportů se věnuje týmovým sportům, když většina preferuje sportovní aktivity nezávislé na vymezeném místě a času či na formálních instrukcích organizovaných sportovními kluby a trenéry.

Současná věda o sportu se v zásadě shoduje na klíčovém *socializačním významu rodiny*. Nově tuto hypotézu potvrzuje i výzkum postojů studentů Masarykovy univerzity v Brně k pohybovým aktivitám, když z více než tisíce vyhodnocených dotazníků lze shrnout:

1. Děti ze *sportující rodiny* se sportovních pohybových aktivit zúčastňují častěji nežli z rodiny nespportující.
2. Pokud alespoň jeden z rodičů spolu s dítětem sportoval, výrazně ovlivnil *pozitivní postoj* ke sportovně pohybovým aktivitám.
3. *Všestrannost životního stylu* a osobního rozvoje jedince souvisí s pravidelným sportováním (zejména rekreačním).

Socializační význam sportu v rovině základních pohybově sportovních aktivit se projevuje v sílící míře i v souvislosti s působením tzv. *sedavé společnosti*, kdy kulturně, ekonomicky a sociálně podmíněný nedostatek přirozeného fyzického pohybu přináší růst nadváhy a obezity, zejména dětí a mládeže. Tato problematika nás přenáší do nesmírně důležité oblasti zdravotní úrovně mas obyvatelstva a v silné míře akcentuje *nezastupitelnost sportovně pohybových aktivit* jako pravidelné celoživotně hodnotově zakotvené součásti plnohodnotného života a všestranného rozvoje jedince.

Socializační aspekty sportu v kontextu posilování pozitivního vztahu k pohybovým a sportovním aktivitám cestou intenzivní výstavby sportovišť v so-

cializačně významném školním prostředí škol přinášejí nové poznatky zejména v severských zemích, kde nová atraktivní *sportovní zařízení* výrazně posilují intenzivní pohybově sportovní aktivity u jedinců s již vytvořeným pozitivním vztahem k pohybu; pro pohybově pasivní není sama o sobě dostatečným podnětem aktivního přístupu ke sportování. Zde se opět silně aktualizuje *klíčový význam rodinného prostředí* jako nezastupitelné a jedinečné platformy budování trvale pozitivního vztahu k pohybovým aktivitám jako celoživotně zakotvené hodnotové orientaci.

Kabakov Ilja: Rudý pavilón (instalace), 1993